

Ur *Arbetarmakt* (januari 2011)

Jens-Hugo Nyberg

Kommunistiska Partiets 40-årsjubileum

Kommunistiska Partiet (KP – alltså f.d. KPML(r)) firade nyligen sitt 40-årsjubileum. Givetvis uppskattar vi att det finns organisationer som tror på kommunismen, och självklart är vi redo att samarbeta med alla som uppriktigt vill försvara arbetarklassens intressen. Men, som Lenin brukade säga, det finns ingen abstrakt sanning – sanningen är alltid konkret. Detta gäller i högsta grad även kampen för socialismen. Det räcker inte för ett parti att kalla sig kommunistiskt, det är också nödvändigt att ha ett program för kampen. Det är dock precis det som KP saknar. Den grundläggande orsaken till detta är att KP:s ursprung, som de själva hävdar och säkert även anser bygga på Marx' och Lenins tradition, istället är helt präglad av sitt stalinistiska arv, som de hårdnackat försvarar. Det handlar inte bara om historiska frågor. Den stalinistiska kontrarevolutionen i Sovjetunionen på 20- och 30-talet ströp den kommunistiska rörelsen som en revolutionär faktor och påverkade alla aspekter av politiken, och har därför i hög grad betydelse för dagspolitiken.

Stalin som försvar mot den auktoritära Trotskij

På KP:s hemsida finns en artikel som ”avslöjar” trotskismen (*Några ord om trotskismen*).¹ Den är alltigenom typisk för den stalinistiska historieskrivningen i det att den helt saknar rim och reson, men framför allt historisk sakkunskap. Polemiken mot Rättvisepartiet och Socialistiska partiet lämnar jag därhän, men ”beskrivningen” av Trotskij's polemik är ett enda virrvarr av nonsens, där det inte är lätt att säga vad som är okunnighet och var som är förvrängning.

Artikeln börjar med att hävda att Trotskij, så länge han hade inflytande inom Sovjetunionen, förespråkade en auktoritär politik med tvångsarbete och byråkratiska privilegier. Det är inget helt ovanligt påstående när Trotskij ska angripas – och som vanligt har påståendena sitt ursprung i rena lögnar som av dagens stalinister i sin okunnighet tas för sanning.

Det korn av sanning man kan hitta gäller Trotskij's linje 1920, när de huvudsakliga kontra-revolutionära hoten var besegrade, inbördeskriget inte helt avslutat och Sovjetrysslands ekonomi och transportväsende var slaget i spillror. I detta desperata läge förespråkade Trotskij mycket riktigt arbetets militarisering – i första hand genom att överföra delar av Röda armén till civila uppgifter. Trotskij var nu inte ensam om denna linje – den antogs av kommunistpartiet. Det stämmer att Trotskij i den situationen gick längre än de flesta i partiet, inte minst när hans åtgärder att snabbt omorganisera transporterna kom i konflikt med fackföreningarna. Det är dock nonsens att hävda att hans linje var väsensskild från Lenins. Dessutom var det bara under en begränsad tid, i en speciell, desperat situation. Trotskij hade inte förespråkade liknande positioner tidigare – faktum är att han tidigt under 1920 hade föreslagit en politik som liknade det som ett år senare skulle bli den så kallade Nya Ekonomiska Politiken (NEP) – och det skulle inte känneteckna hans politik senare. Den trotskistiska rörelsen har dessutom aldrig baserats på allt Trotskij någonsin har tyckt, utan specifikt på vänsteroppositionen inom Sovjetunionen, och senare internationellt. Oppositionen grundades på intet sätt på frågor om en auktoritär politik i förhållande till fackföreningarna eller tvångsarbete, utan riktade sig tvärtom mot den alltmer auktoritära ledningen under Stalin, och förespråkade en återgång till fri debatt och demokratiska val, i första hand inom partiet. Det stämmer också att Trotskij i debatterna 1920 ofta uttryckte sig kategoriskt, och i allt för stor grad argumenterade som om

¹ KP-artikeln ingår som bilaga nedan (se sid. 13 f) – Red.

det gällde principfrågor. I detta följde han dock bolsjevikisk tradition. Inte minst Lenin hade ibland en överdriven fallenhet för att göra de frågor som debatterades till frågor om grundläggande marxistiska principer. Detta betyder på intet sätt att dessa frågor var typiska för vad Trotskij ansåg på 30-talet, under vänsteroppositionens kamp efter 1923, eller ens efter NEP:s införande 1921.²

Riktigt absurt blir det dock när man försöker framhålla Trotskij som auktoritär i förhållande till Stalin. Under inbördeskriget var det få ledande bolsjevikiker som var mer auktoritära än Stalin, och Vänsteroppositionen formades mot ledningen under Stalin som allt mer ströp debatten, ersatte val med utnämningar uppifrån, etc. Rent parodiskt blir det när 30-talet tas i beaktande. Den period som inleddes med den första femårsplanen var långt mera diktatorisk än någon bolsjevik tidigare hade förespråkade – då var det verkligen frågan om ett fullständigt underordnande av fackföreningarna, tvångsarbete, stenhård disciplinering av arbetarklassen samt inte minst att alla som bröt mot några föreskrifter eller visade prov på (eller bara kunde misstänkas för) någon opposition riskerade arbetsläger, tortyr eller avrättning. Så när KP:s historieberättare försöker framställa Trotskij som auktoritär i förhållande till Stalin undrar man: Ijger du, eller är du bara helt okunnig om det du pratar om?

Freden och det revolutionära kriget

Trotskij var, får vi veta vidare, också motståndare till Brest-Litovskfreden med Centralmakterna, och var på vippen att lura med bolsjevikpartiet på ett revolutionärt krig, vilket skulle ha utplånat sovjetmakten. Än en gång får man fullt sjå med att reda ut de historiska felaktigheterna.

För det första får vi intrycket av att det revolutionära kriget var Trotskijs påhitt. Detta är helt felaktigt. Faktum är att inte bara Lenin upprepade gånger skrev om revolutionära krig som möjliga och sannolika former för revolutionens spridning – kom ihåg att världskriget redan pågick, målet var att omvandla det från ett krig där arbetarna från olika länder massakrerade varandra till ett klasskrig mellan det internationella proletariatet och världens borgarklass – utan detta blev 1917 bolsjevikpartiets officiellt antagna ståndpunkt: om vi efter ett revolutionärt maktövertagande erbjuder Tyskland fred och de vägrar gå med på det blir uppgiften ett revolutionärt krig för revolutionens spridande.

I december 1917 stod det dock allt mera klart att det revolutionära Ryssland inte hade någon armé att föra krig med. Detta var dock en praktisk fråga, och handlade inte alls om det principiellt riktiga i revolutionära krig vid behov. Nästa felaktighet i artikeln: Trotskij förespråkade inte ett revolutionärt krig i den situationen. Hans position var att kriget mot Centralmakterna i praktiken skulle avslutas, utan att de skulle gå med på det kejsarliga Tysklands rovgiriga krav. De som invigs i KP:s historieskrivning får vid ett tidigt stadium lära sig hur verklighetsfrämmande Trotskijs förhoppning var (eller i ärlighetens namn ska väl nämnas att jag har hört medlemmar i KP hävda att Trotskij i själva verket hade som mål att störta sovjetmakten, men de kanske nu har insett att det påståendet är för idiotiskt för att togföra öppet). Lenins position visade sig förvisso vara mer realistisk – men faktum är att de tyska diplomaterna och politikerna var beredda att acceptera Trotskijs fred. Generalstaben drev dock igenom en offensiv mot Sovjetryssland.

De som i den situationen förespråkade ett revolutionärt krig var de så kallade vänsterkommunisterna, som vägrade kompromissa med imperialister och envist hävdade att det bästa för världsrevolutionen vore att lägga alla krafter på ett revolutionärt motstånd utan att backa. För en tid, innan den tyska offensiven, hade vänsterkommunisterna stöd av en majoritet av

² Isaac Deutscher behandlar dessa frågor och debatter utförligt i de 2 första delarna av Trotskijtrilogin, [Den väpnade profeten](#) och [Den avväpnade profeten](#).

bolsjevikpartiet. När de tyska trupperna visade att de kunde rycka fram enligt behag mot de glesa ryska linjerna, och att de med lätthet skulle ha kunnat ta Petrograd och sannolikt också Moskva så svängde opinionen snabbt. Lenins sida fick en majoritet inom partiledningen tack vare att Trotskij övergav sitt motstånd mot att underteckna den rovgiriga freden.³

Kampen mot fascismen

Riktigt förvirrat blir det när Trotskijs antirasistiska politik ska dissas. Trotskijs linje, får vi ”veta”, var att samarbeta med socialdemokraterna – till den grad att trotskisterna gick in i flera länders socialistpartier – men ändå saboterade han den antifascistiska enheten under folkfronterna. Det var nog den mest missvisande beskrivningen av någons ståndpunkter jag har på länge. Om jag får tillåta mig själv att rätta några punkter: medan det Moskvatrogna tyska kommunistpartiet under tidigt 30-tal hävdade att socialdemokraterna – ”social-fascisterna” var den officiella termen – var ett lika stort hot som nazisterna, förespråkade Trotskij en antifascistisk enhetsfront. Detta innebar inte på något sätt att kritiken mot de socialdemokratiska ledarna skulle tonas ner eller att arbetarna skulle ge efter på sina klasskrav. Kampen mot det nazistiska hotet skulle föras på klasskampens grund, men det var nödvändigt att dra in de socialdemokratiska arbetarna – inte minst deras starka försvarsorganisation – i försvaret mot de nazistiska attackerna. Detta liknade mycket den politik som bolsjevikpartiet hade fört under Kornilovs kuppöversök i augusti 1917: de samarbetade med mensjevikerna och socialistrevolutionärerna för att slå tillbaka det kontrarevolutionära hotet, utan att för ett ögonblick dölja sin kritik av dessa partier. Genom detta kunde de både slå tillbaka de vita horderna och underlätta kampen mot den provisoriska regeringen.

Den så kallade franska vändningen, när vänsteroppositionens organisationer i några länder gick in i socialistpartierna var en annan sak. Detta var i ett läge när socialistpartierna, under intryck av den kapitalistiska krisen och fascismens framfart, innehöll stora vänsterflyglar som förespråkade proletarietets diktatur och välkomnade vänsteroppositionen som medlemmar. I denna situation kunde de gå in och öppet förespråka sin politik. Detta var inte heller menat som något annat än en tillfällig politik, och innebar inte på något sätt ett närmande till de socialdemokratiska ledningarna.

Den stalinistiska politiken var helt annorlunda än vänsteroppositionens principfasta antifascistiska enhetsfront. Innan Hitler kom till makten hindrade de Moskvatrogna kommunisternas sekterism ett gemensamt försvar av arbetarmöten mot nazisterna. Givetvis försökte de socialdemokratiska ledarna också hindra ett sådant samarbete, och förlitade sig istället förgäves på att polisen skulle skydda dem. Men stalinisternas politik gjorde att de inte på något effektivt sätt kunde utmana de socialdemokratiska ledarnas svek. Många radikala socialdemokratiska arbetare skulle ha välkomnat ett samarbete mot nazisthorderna, men det från Moskva påbjudna pratet om ”socialfascister” underlättade för de socialdemokratiska byråkraterna att utmåla kommunistpartiet som opålitliga sekterister. Resultatet av kommunistpartiets sekteristiska politik blev således att både en enhetsfront mot nazisterna och en effektiv kamp mot de socialdemokratiska ledarna förhindrades. Resultatet blev att nazisterna kom till makten – utan att behöva möta ett samlat motstånd från de socialdemokratiska och kommunistiska försvarsorganisationerna. Det mest ironiska i frågan är dessutom att KP numera har en linje som ligger nära de socialdemokratiska ledarna – de hoppas att polisen ska stoppa nazisterna.

³ För en utförlig redogörelse om Brest-Litovsk-förhandlingarna och motsättningarna kring dessa, se [Om fredsförhandlingarna i Brest-Litovsk](#) (utdrag ur Louis Fischers *Lenin*-biografi) och/eller [Om Sovjetunionens utrikespolitik under den första tiden efter revolutionen](#) (utdrag ur historikern E H Carrs *Ryska revolutionen...*). Även del 1 av Deutschers Trotskij-biografi, [Den väpnade profeten](#), ger en läsvärd beskrivning av ”Brest-Litovskdramat” (kapitel 11). – *Red.*

Stalins folkfrontspolitik

Sedan svängde Stalins politik – trots KP:s påstående om att det var Trotskijs politik som svängde – 180 grader. Den trotskistiska politiken hade varit att mana till arbetarnas enhetsfront mot det fascistiska hotet utan att för ett ögonblick tona ner kritiken mot reformismen eller arbetarnas klasskamp för sina egna klassintressen – i linje med Kommunistiska Internationalens enhetsfrontspolitik från Lenins tid. Den stalinistiska politiken gentemot folkfronterna var en helt annan. Kommunistpartierna, i sina försök att samla alla ”antifascistiska” krafter, tonade ner allt revolutionärt innehåll för att inte skrämja bort liberalerna. Arbetarnas klasskamp har dock aldrig ett rent demokratiskt innehåll, utan innebär alltid försvar av sina klassintressen. Enda sättet att inte skrämja bort de ”antifascistiska” liberalerna är dock att hålla tillbaka arbetarnas klasskamp. Detta är verkligen grundläggande marxism.

När de spanska generalerna och fascisterna försökte ta makten sommaren 1936 förde de framför allt klasskamp, av den mest våldsamma och reaktionära sorten. Medan liberalerna och reformisterna i folkfrontsregeringen försökte förhandla och rent av att förneka hotet gick arbetarna samt bönderna i flera regioner istället till motangrepp och slog tillbaka kuppen i stora delar av landet. Detta var för dem ingen ren demokratisk fråga. Arbetarna och bönderna slog istället tillbaka inte bara mot fascisterna, utan mot den fattigdom, den förnedring och det förtryck som de hade upplevt hela sina liv. Arbetarna tog över sina fabriker, många jord-egendomar togs över och kollektiviserades av bönderna. Det var deras klasskamp mot förtrycket de led under, av vilket kapitalismen utgjorde en grundläggande del.

Precis som under ryska inbördeskriget stod inte kampen mellan ”demokrati” och ”diktatur” – de rena demokraterna marginaliserades snabbt – utan mellan revolution och kontrarevolution. I det revolutionära kriget gick bolsjevikerna i spetsen och vann. Det skulle inte ha fallit Lenin in att förespråka enhet mellan alla ”demokrater” mot den vita terrorn – och att begränsa de revolutionära åtgärderna för att möjliggöra den enheten. Ändå, med de konkreta skillnader som givetvis fanns mellan Ryssland 1917-21 och Spanien 1936-39, var detta i grunden vad den stalinistiska folkfrontspolitikerna gick ut på.⁴

Hela den antifascistiska kampen byggde på arbetarnas och böndernas kamp. Bara en liten minoritet av borgarklassen stod på folkfrontens sida, och liberalerna ägnade mest sin tid åt att prata, och gjorde mycket små insatser vid fronten. För att stalinisterna alls skulle få med sig några kapitalister och liberaler var det dock nödvändigt att begränsa och rulla tillbaka arbetarnas klasskamp. Detta gjordes med allt större repression mot revolutionärer.

”Vinsterna” för det antifascistiska lägret blev mycket små: de liberala pratmakarna fortsatte att husera i regeringen och på tidningsredaktionerna, ett litet antal kapitalister stödde kampen halvhjärtat. Förlusterna var omätliga. Arbetarnas bästa representanter förtalades, fängslades och rent av mördades av folkfrontsregeringen, ivrigt pådrivna av stalinisterna på direkta order från Moskva. Resultatet blev ofrånkomligen en djup demoralisering av de mest kampvilliga arbetarna och bönderna. Detta i sin tur kunde bara få en följd: fascisternas seger. Den enade antifascistiska enheten under ett inbördeskrig är helt enkelt en icke-marxistisk myt. Frågan är bara: ska man underordna borgarnas och liberalernas intressen under arbetarnas, eller ska arbetarnas kamp splittras? Den stalinistiska politiken ledde till det senare. Stalin förtjänar evig vanära för att han splittrade den antifascistiska kampen genom att med våld slå tillbaka revolutionen och därmed bädda för fascisternas seger – i ett fåfängt försök att kurtisera de spanska kapitalisterna och ännu mera kolonialmakterna Frankrike och Storbritannien.

⁴ På marxistarkivet finns ett mycket omfattande material – dokument, historiska analyser och redogörelser, debatter mm – om spanska inbördeskriget och olika aspekter av detta, och utifrån många olika politiska utgångspunkter, se undermenyerna till menyn [Spanska inbördeskriget](#). När det gäller specifikt KP så kan det vara intressant av att ta del av den debatt som följde i spåren på den av Ken Loach regisserade filmen ”Land och frihet”, se [Land och frihet - recensioner och debatt](#). – Red.

Den permanenta revolutionen

Den stalinistiska folkfrontspolitiken hade mycket gemensamt med den mensjevikiska linjen i förhållande till liberalerna och kapitalisterna i den ryska revolutionen – anpassa sina krav för att inte skrämman bort dem som enligt deras vulgärmarxistiska schema borde vara allierade. Denna opportunistiska politik hade Lenin alltid bekämpat. Han hade varit för överenskommelser om gemensamma mål, men hans linje hade alltid varit att arbetarna stödd på bönderna skulle föra en revolutionär kamp för konsekventa demokratiska mål, utan att anpassa sig efter var kapitalisterna skulle kunna acceptera – vilket var betydligt mindre än så. När tsaren störtades 1917 drog Lenin snabbt slutsatsen att revolutionen inte kunde begränsas till ett borgerligt stadium. Denna slutsats hade Trotskij dragit redan 1905, och det var det som var kärnan i hans teori om den permanenta revolutionen.

KP:s historieberättare läser dock lusen av Trotskij även i denna fråga. Revolutionen för Trotskij, förklarar han, är socialistisk eller inget alls, och den socialist som betraktar en revolution som borgerligt-demokratisk säljer ut arbetarklassen till borgarklassen. Detta leder till en oförmåga att manövrera i politiken – och får till följd att man antingen sekteristiskt tar avstånd från revolutionen, eller att man ger den en socialistisk inriktning den i själva verket saknar.

Det där låter ju dumt värre. En liten invändning bara: KP:s historiker är förvirrad och okunnig även i denna fråga. Låt oss reda ut den, istället för att upprepa det stalinistiska förtälet.

I ett stort historiskt perspektiv är det givetvis borgarklassen som går i spetsen för de borgerligt-demokratiska revolutionerna. Ju mer eftersatt ett land är i utvecklingen, desto mindre utvecklad är dock borgarklassen i förhållande till arbetarklassen. Detta var tydligt redan i Tyskland 1848. Borgarklassen hade anledning att vara betydligt räddare för arbetarna än fallet hade varit i Frankrike 1789, och var därför inte beredda att kämpa lika hårt mot reaktionen. Resultatet blev en väldigt ofullbordad borgerlig revolution. I Ryssland i slutet av 1800-talet var arbetarklassen ännu mer utvecklad än den hade varit i Tyskland 50 år tidigare, och kapitalisterna hade därför ännu större anledning att oroligt se sig om över axeln. Lenin insåg tidigt att den enda revolutionära bourgeoisie som arbetarklassen kunde räkna med återfanns hos bönderna. Kapitalisterna skulle ofrånkomligen kompromissa med tsarmakten och spela en kontrarevolutionär roll. Bolsjevikernas politik byggde därför aldrig på att tona ner sina paroller för att inte skrämman bort borgarklassen och liberalerna – bara arbetarklassen och de fattigare bönderna skulle kunna genomdriva ens en konsekvent borgerlig revolution. Mensjevikerna däremot utvecklade allt mer ståndpunkten att borgarklassen måste vara allierade i kampen mot tsaren – och för att inte skrämman bort den måste man hålla tillbaka arbetarna från för radikal kamp.

Trotskij gick under revolutionen 1905 ett steg längre än Lenin. Det handlade inte för någon av dem om en allians med ”alla demokratiska krafter”, eller hur en stalinist skulle ha kunnat tänkas uttrycka saken. Däremot hävdade han att när arbetarna hade lett revolutionen mot tsarväldet skulle de ofrånkomligen kämpa för sina direkta klassintressen och angripa kapitalisterna. Som bekant drog även Lenin den slutsatsen när tsaren störtades 1917. Även om deras prognoser hade skilt sig åt 1905 ledde Trotskijs och Lenins i mycket liknande analyser till samma slutsatser redan vid första nyheterna av Februarirevolutionen (till skillnad från Stalin kan tilläggas – när han kom tillbaka till Petrograd i mars 1917 förde han en opportunistisk politik med stöd för den borgerliga Provisoriska regeringen, tills Lenin återvände och läxade upp honom och Kamenev).

Efter Lenins död förvrängdes hans politik fullständigt av de som då styrde i Sovjetunionen. Under den kinesiska revolutionen 1925-27 förde Stalin och Bucharin en i praktiken mensjevikisk politik, där kommunistpartiet helt underordnades det borgerliga Goumindang,

och all kritik mot Chiang Kai-Shek undanhölls – allt i syfte att inte skrämman iväg de ”progressiva kapitalisterna”. Trotskij påpekade att detta inte hade något gemensamt med den politik som hade segrat i Ryssland 1917, och varnade för att den officiella linjen skulle leda till revolutionens nederlag. Trotskij fick rätt, Stalin fel. Styrkorna som lydde under Chiang Kai-Shek, som Stalin dagarna innan hade hyllat som en pålitlig revolutionär, massakrerade arbetare och kommunister i tusental, och den kinesiska revolutionen krossades för årtal framåt.

Kina på 20-talet är bara ett exempel. Den stalinistiska (i praktiken samma som den mensjevikiska) stadieteorin, där revolutionen absolut ska begränsas till ett demokratiskt stadium, i ett försök att samla alla ”progressiva”, ”demokratiska” eller ”antifascistiska” krafter, har gång på gång lidit nederlag: Kina 1925-27, Spanien 1936-39, Vietnam 1945, Indonesien 1965, Iran 1979, för att nämna några exempel. Dessa revolutioner besegrades just för att arbetarklassens ledning hårdnackat motsatte sig kampen för socialismen och därmed kom i direkt motsättning till arbetarnas egna strävanden. KP försvarar inte en marxistisk eller ens realistisk politik – de försvarar en anti-leninistisk politik som har lidit nederlag gång på gång på gång. Den permanenta revolutionen är i stället ett generellt uttryck för den politik som segrade i Ryssland 1917, och som skulle ha behövts under otaliga revolutioner sedan dess.

Denna politik, bolsjevikernas från 1917, innehåller också insikten om nödvändigheten av att revolutionen snarast sprids över alla gränser – och beredskapen att med alla tillgängliga medel bidra till denna spridning. Den Kommunistiska Internationalen var, under de första världskongresserna (1919-1922), mycket tydlig över att revolutionen bara långsiktigt kan segra som en världsrevolution. ”Socialism i ett land”, som KP:s historieberättare tillrättavisar Trotskij för att ha avvisat, infördes i Sovjetunionens Kommunistiska Parti först 1924, efter Lenins död. Det handlade inte det minsta om behovet av att försvara Sovjetunionen eller att förstärka sovjetmakten på alla sätt – alla kommunister var helt överens om detta. Stalins socialism i ett land handlade istället om att ersätta världsrevolutionen med byråkratiska pakter med imperialister och för detta mål strypa revolutioner (Spanien 1936-39, flera länder efter andra världskriget) och skönmåla imperialistiska allierade (de västallierade under och direkt efter andra världskriget hyllades såsom ”fredsälskande”, Hitlers naziregim fränkandes ansvaret att ha startat andra världskriget – trots invasionen av Polen) – och i förlängningen ohöljd rysk nationalism. I en intervju 1936 gick Stalin så långt som att kalla uppfattningen att bolsjevikerna med alla medel skulle understödja världsrevolutionens spridning för ett ”komiskt missförstånd”. KP:s historiska arv ligger hos Stalins förvrängningar, inte Lenin.

Övergångsprogrammet

Man blir inte speciellt förvånad när polemiken mot övergångsprogrammet består av nonsens – som den uppmärksamme läsaren redan har märkt är det okunnighet som kännetecknar hela artikeln om trotskismen. Den icke namngivne artikelförfattaren (jag skulle på intet sätt vilja klandra honom för att han inte vill stoltsera med sitt namn) hävdar att övergångsprogrammet går ut på att utge reformer för att vara revolutionära när ett revolutionärt innehåll saknas – och därigenom skada den verkliga kampen mot reformismen – samt att genom ren manipulation få arbetarna att kämpa för socialism utan att de inser att det är socialism de kämpar för (märker inte artikelförfattaren att det finns en motsättning mellan dessa två påståenden?). Det ska inte förnekas att olika ”trotskistiska” grupper har förvrängt övergångsprogrammet metod på dessa sätt – men detta har mycket lite att göra med Trotskijns politik.

Poängen med övergångskrav är att man formulerar krav som utgår från arbetarnas direkta intressen, utan att begränsa dem till vad kapitalisternas intressen kan acceptera, och som framför allt är något arbetarna ska mobiliseras för att kämpa för. Ett krav kopplas ihop med

nästa, som om det genomförs inte kan undgå att utmana kapitalisternas makt över produktionen – arbetarkontroll, fackligt veto mot avskedanden, rätt för arbetarnas representanter att inspektera kapitalisternas bokföring, fabriksockupationer mot nedläggningar etc. Det handlar inte på något sätt om att obemärkt ta över kapitalismen inifrån och bakom ryggen på arbetarna själva. Varje krav måste förklaras, och arbetarna vinnas för dem.

Detta är ett sätt att komma ifrån Andra internationalens uppdelning i minimiprogram (dagskrav) och maximiprogram (målet vi kämpar för, socialismen). Med denna uppdelning utvecklade Andra internationalens partier en allt mer reformistisk politik. Oavsett hur mycket de i formella deklamationer bekräftade de marxistiska grundsatserna så hade detta mycket lite att göra med deras faktiska politiska praktik, som på intet sätt förberedde dem för de kommande prövningarna i form av första världskriget och sedan revolutioner. Istället togs huvuddelen av partierna över av reformistiska byråkrater. KP har kvar just denna uppdelning i minimi- och maximiprogram. Deras krav presenteras för det mesta som en önskelista som skulle kunna genomföras genom ett enkelt riksdagsbeslut (detta är förmodligen ingenstans tydligare än i ungdomsförbundet RKU:s handlingsprogram) – inte som något arbetarklassen ska mobiliseras kring. Oförmågan att använda övergångskrav har också i KP:s fall lett till en direkt reformistisk politik – och det enda försvaret de verkar ha mot kritik från vänster är misslyckade försök till sarkasm av typen: ”oh, det är ju verkligen jätterevolutionärt”. Med andra ord ungefär samma ”försvar” mot vänsterkritik som reformistiska byråkrater brukar köra med.

Metoden med övergångskrav är för övrigt inte något som den trotskistiska rörelsen uppfann i exil. Kommunistiska Internationalens tredje världskongress (1921) angav målet:

I stället för reformisternas och centristernas minimiprogram uppsätter den Kommunistiska Internationalen kampen om proletariats konkreta behov, om ett system av fordringar, som i sin helhet söndermålar bourgeoisiens makt, organisera proletariats, bilda etapper i kampen för den proletära diktaturen, ett system där varje krav ger uttryck för massornas djupaste behov, även om dessa massor ännu icke medvetet står på den proletära diktaturens grund. (*Teser om taktiken*).

Trotskij och Vänsteroppositionen vidareutvecklade bara den kommunistiska metod som kom till uttryck i *Övergångsprogrammet* (1938). Den stalinistiska rörelsen, där KP utgör en av spillrorna, gick däremot tillbaka till Andra internationalens metod.⁵

KP och den nationella självbestämmanderätten

Det är få saker som gör KP så upprörda som beskyllningar för nationalism. Istället gör de anspråk på att helt följa Lenins politik att förespråka den nationella självbestämmanderätten, något som trotskister helt har övergivit (vilket f.ö. är en ren lögn).

I en lång artikel i tre delar (*EU och den nationella frågan*) försvarar ordförande Anders Carlsson KP:s position. Det är inte lätt att reda ut alla icke-leninistiska ståndpunkter i artikeln, men vi gör ett försök.

Artikeln hävdar bestämt att nationalstatens tid inte är förbi. Internationalism – det hör man ju på ordet – betyder mellan nationerna, förklarar Carlsson myndigt, alltså måste nationerna försvaras! Språkliga analyser är förvisso intressanta, men säger ofta inte speciellt mycket om ett begrepps betydelse idag (exempelvis betyder ju apelsin äpple från Kina), så vi lämnar den frågan därhän. Viktigare i sammanhanget är hur den revolutionära vänstern inom den marxistiska rörelsen, inklusive Lenin, använde begreppet. I de 45 volymerna av Lenins

⁵ Se [Debatt om Övergångsprogrammet](#) som utförligt diskuterar olika invändningar mot övergångsprogram. – Red.

samlade verk får man leta förgäves efter ”argument” om att internationalism betyder ”mellan nationerna” – däremot hittar man flera gånger positionen att produktivkrafterna har växt utöver nationalstaterna, som därför har blivit ett hinder för produktivkrafternas vidare utveckling. Så tyvärr, KP – Lenins mycket tydligt uttryckta position var att nationalstaterna var föråldrade. Målet var det revolutionära förstörandet av nationsgränserna. Socialismen, enligt hela bolsjevikpartiet vid tiden för revolutionen 1917, skulle inte bestå av jämlika nationalstater utan av en internationell union. Varje lands egen väg till socialismen har ingenting med Lenin och göra, utan är en senare stalinistisk uppfinning. KP:s linje skiljer sig mycket markant från Lenins.

Detta betyder inte alls att man kan bortse från nationerna. Givetvis är de en viktig faktor att ta hänsyn till. Och det är här den nationella självbestämmanderätten kommer in i bilden. Det har alltid varit självklart för leninister att försvara kolonier och halvkolonier mot imperialismen.

Artikeln hävdar indignerat att det inte finns någon absolut motsättning mellan klasskamp och att hävda den nationella självbestämmanderätten. Nej, självklart inte. Men det väldigt generella påpekandet räcker inte så långt, i synnerhet inte när Lenins ståndpunkt förvrängs så grovt i mer konkreta frågor.

Till att börja med var Lenin i det här sammanhanget endast intresserad av förtryckta nationer, inte imperialistiska. Men inte mindre viktigt: nationell självbestämmanderätt betyder just rätten till att bilda en egen stat, och inte alls att förespråka avskiljande. När KP skriver om EU tar de dock för givet att den nationella självbestämmanderätten innebär att Sverige måste lämna unionen. Detta är att helt förvränga Lenins politik i frågan. Självbestämmanderätten betyder rätten att bilda en egen stat, om en nation så önskar – ingenting annat. Det följer verkligen inte av något Lenin skrev om nationell självbestämmanderätt att kommunister skulle förespråka att Sverige eller något annat land ska lämna EU. Han förespråkade exempelvis inte att några av de nationer som förtrycktes av Tsarrysland skulle bryta sig ut. Han försvarade deras rätt att göra det, men hans linje var gemensam kamp mellan de olika nationaliteterna. Detta var ändå nationer som förtrycktes av Ryssland, och som allt mer påtvingades en förryskning. Inte ens KP torde väl hävda att vi utsätts för en påtvingad förtyskning av EU?

KP verkar dock utgå från att självbestämmanderätt betyder en nations rätt att bestämma själv i varje enskild fråga. Detta skulle givetvis utesluta möjligheten att ingå i unioner och betyda att av princip förespråka avskiljning. KP får naturligtvis torgföra den ståndpunkten, men man ska vara på det klara med att det inte har det minsta att göra med Lenins position.

EU-utträde – en fråga om demokrati eller diktatur?

KP försvarar den borgerliga demokratin, fortsätter artikeln att hävda, och EU är ingen demokrati. Det må så vara – EU har ju inte lyckats skapa en stat. Däremot består EU av enskilda stater som var och en är en borgerlig demokrati.

Kännetecknande för hela EU-debatten inom vänstern är att många tog stora steg i reformistisk och nationalistisk riktning. I sin iver att argumentera mot en EU-anslutning drogs många – ofta säkert omedvetet – till att idealisera de svenska förhållandena. Jag är övertygad om att Anders Carlsson skulle värja sig mot sådana påståenden: är inte hans artikel klar över att borgerlig demokrati fortfarande innebär kapitalisternas herravälde? Förvisso. Som ett argument för att EU inte är någon demokrati går han dock till storms mot det elitistiska och byråkratiska EU-systemet, myglet och hemlighetsmakeriet, manövrerandet och stormakts-uppgörelserna på tu man hand, EU:s rädsla för folket etc. Och så är det inte i Sverige? Uppenbarligen vill han låta påskina att den svenska demokratin på något sätt står över detta. Man kan också dra sig till minnes en talande teckning, som infördes i *Proletären* runt EMU-

omröstningen, där den skinande solen Sverige, täckt av ord som ”demokrati, självbestämmande, ekonomiskt oberoende” och så vidare, hotades att skuggas av det mörka EMU-molnet. Jag vet inte vad jag skulle kalla det, om inte en idealisering av den svenska staten?

Låt oss gå igenom några grundläggande marxistiska koncept – man får ofta känslan av att det är nödvändigt när man läser KP:s material. I EU är det förvisso inte folket som styr. Under den borgerliga demokratin över huvud taget är det dock inte folket som styr. Det är inte det frågan handlar om. ”Folket” har i varierande grad möjlighet att göra sin stämma hörd, men allt är underordnat de begränsningar som kapitalisterna kan acceptera – och detta gör att byråkraterna, politikerna och alla kapitalismens försvarare måste mygla, manövrera och hemlighålla saker för arbetarklassen. Men vi har åtminstone fackliga rättigheter, yttrande- och organisationsfrihet samt rösträtt, vilket gör att vi lättare kan organisera kampen. Givetvis är det en plikt för varje revolutionär som inte är en hopplös sekterist att försvara alla dessa rättigheter (KP har en minst sagt irriterande vana att antyda att de som inte reser kravet på Sverige ut ur EU inte bryr sig om dessa saker – man får ibland intrycket att de bara kan bemöta sina meningsmotståndare genom att förvränga deras ståndpunkter). Men saken är den att alla EU-länder har borgerligt demokratiska system, även om det i samtliga fall finns en mängd faktiska och potentiella inskränkningar av våra rättigheter (just nu inte minst liberalernas fallenhet för att inkludera allt fler företeelser under rubriken ”terrorism”) – och i samtliga länder står vi inför hotet av allt fler inskränkningar. Vill partiordförande Carlsson få oss att tro att medlemskap i EU eller inte innebär valet mellan öppen diktatur eller borgerlig demokrati? Kanske inte, men det låter gång på gång som om det är dit han vill komma. Och i så fall har han kommit ganska långt på vägen att på ett alltigenom idealistiskt sätt skönmåla det självständiga (fortfarande imperialistiska, det förnekar inte ens KP) Sverige.

Givetvis är EU ett försök från överklassen att tvinga oss att betala för kapitalismens allt tydligare kris. Jag lämnar alla Carlssons utfall mot dem som tror att EU är eller kan bli ett progressivt projekt därhän. Det borde vara självklart för varje marxist att inte ha några illusioner om EU-projektet. Men frågan kvarstår: hur ska vi bekämpa det?

KP – inte internationalister

Här kommer vi in på andra sidan av KP:s syn på saken. Deras svar är minst av allt en gemensam arbetarkamp över gränserna. Istället argumenterar Carlsson passionerat för att förhållandena mellan de olika länderna är för olika för att tillåta en sådan gränsöverskridande kamp. Här kommer han in på den gamla stalinistiska käpphästen att imperialismen ökar olikheten mellan länderna, vilket bland annat var den officiella anledningen till att Kommunistiska Internationalen upplöstes 1943 (den verkliga anledningen var dock att det var en eftergift till Stalins imperialistiska allierade, som han kurtiserade i årtal genom att kalla ”fredsälskande” o.d.). Dock kanske han borde vara försiktig med att påpeka att globalisering inte är något nytt, utan i hög grad var en realitet redan i början av 1900-talet. Lite kanske han borde oroa sig för invändningen: men slutsatsen Lenin drog av detta var ju inte alls att varje land ska föra sin egen kamp, tvärtom var han med och organiserade Kommunistiska Internationalen som ett världsparti, och tydligt såg världsrevolutionen som överordnat alla nationella gränser.

Globaliseringen leder inte, hävdar emellertid Carlsson bestämt, rakt inte till att människor förs närmare varandra. Att människor reser utomlands som aldrig förr (givetvis gäller detta i första hand de rikare länderna, men i varierande grad gäller det samtliga EU-länder), att kommunikationen mellan olika delar av världen dramatiskt underlättats genom Internet och förbättrad och billigare telefoni samt de omfattande folkförflyttningarna som imperialismen skapar – detta leder alltså rakt inte till att människor förs närmare varandra! Och de

omfattande valutaströmmarna, de ständiga hoten om att flytta fabriker till andra länder som ett försök att spela ut olika nationers arbetare mot varandra – det ställer alltså inte behovet av en gränsöverskridande kamp på dagordningen? Inte heller att den europeiska borgarklassen samordnar sina attacker mot arbetarklassen? Borde man inte lägga krafterna mera på fackligt samarbete för att hindra att kapitalisterna flyttar fabriker över gränserna hur de vill, gemensamma aktionsdagar, samarbete i att organisera protester och strejker etc., snarare än att lägga sitt krut på att Sverige ska gå ur EU? Nej, menar Carlsson; löner och pensionsförmåner varierar storligen mellan Sverige, Portugal och Tyskland, så sålunda förhåller det sig icke!

KP – mot de utländska arbetarna!

Här kommer vi in på den mest osmakliga av KP:s förvrängning av marxismen (försvarandet av massmordet på kommunister under groteskt lögnaktiga förevändningar i Sovjetunionen på 30-talet får ursäktas, detta rör inte så mycket dagspolitiken i nuläget): deras motstånd mot att icke-svenska arbetare kommer hit. De är för att Sverige släpper in flyktingar (även om de slår vakt om borgarnas uppdelning i ”politiska” och ”ekonomiska” flyktingar – bara politiska flyktingar kan komma på tal!), och förutom ”de flesta” gömda flyktingar (enbart ”politiska”!) kan de tänka sig att ge papper åt ”papperslösa som vistas länge i Sverige och som rotat sig här”. Med andra ord stödde de inte, och stödjer inte, en allmän flyktingamnesti. Dels kan en amnesti innebära att ”oönskade personer” (sic!) skulle kunna komma in i landet, och KP vill dessutom inte att det ska komma hit en massa folk från fattigare länder för att arbeta. Som man skrev i *Proletären* 2007: ”när asylsökande över natt kan förvandlas till ekonomiska invandrare så står vi inför ett flyktingpolitiskt moras”. En sammanblandning av ”äkta” flyktingar och fattiga människor som söker sig till Sverige för att arbeta vore, fortsätter KP, en ”styggelse principiellt”.

Givetvis har arbetsköparna en god anledning att vilja ha hit fattiga arbetare – orsaken är inte bara möjligheten till billig arbetskraft, utan också att angripa hela arbetarklassen i Sverige. Av detta drar KP en bestämd slutsats, och fördömer allt annat såsom tomt frasmakeri: vi måste vara emot arbetskraftsinvandring! Vi måste be den borgerliga staten att stänga till gränserna för alla fattiga som tror sig kunna skapa en bättre tillvaro i Sverige – det är det enda som kan skydda oss!

Frågan om import av billig arbetskraft är emellertid inte alls ny. I början av 1900-talet användes billig arbetskraft från fattiga länder i högsta grad som ett sätt för arbetsköparna att pressa ner arbetarnas löner. Det vore helt enkel nonsens att hävda att frågan på något sätt är principiellt annorlunda idag.

Den kommunistiska rörelsen under Lenins tid hade en väldigt tydlig inställning i frågan, och den var helt motsatt KP:s linje idag. Kommunistiska Internationals fjärde världskongress (1922) antog exempelvis:

De kommunistiska partierna i Amerika, Australien och Kanada måste föra en energisk kamp mot de lagar som förhindrar invandringen, och måste klargöra för de proletära massorna i dessa länder att sådana lagar, samtidigt som de underblåser rashatet, i sista hand skadar dem själva. Å andra sidan avstår kapitalisterna från, lagar mot invandring, för att möjliggöra importen av billig arbetskraft och på så sätt trycka ned de vita arbetarnas löner. Denna kapitalisternas avsikt att övergå till anfall kan endast på ett sätt effektivt avvärjas – de invandrande arbetarna måste upptagas i de existerande fackorganisationerna för vita arbetare. Samtidigt måste krävas att de färgade arbetarnas löner jämställs med de vita arbetarnas. Ett sådant steg av de kommunistiska partierna kommer att avslöja kapitalisternas planer och samtidigt på ett åskådligt sätt visa de färgade arbetarna, att det internationella proletariatet, icke känner några rasfördomar. (*Teser i Orientfrågan*).

Den internationalistiska och kommunistiska ståndpunkten har alltid varit tydlig: vi är för att fattigare länders arbetare har rätt att komma hit för att skapa sig ett bättre liv – oavsett om det är politiskt förtryck eller ekonomiskt elände de flyr från. Vi vägrar dock att acceptera att de ska behöva jobba hårdare eller till sämre lön än de ”svenska” arbetarna. Varje internationalist måste hårdnackat kräva att alla arbetare i Sverige har samma rättigheter, och att de ska integreras i arbetarrörelsen för att kämpa för detta. En ren illusion, svarar KP, som inte vågar tro att frågan kan lösas genom arbetarkamp, och att de förtryckta och ofta radikala arbetarna från andra länder ska kunna bidra till att gjuta liv i den toppstyrda och slumrande svenska arbetarrörelsen. KP:s lösning är istället den mest byråkratiska: be den borgerliga staten att hålla ”utländska” arbetare ute för att dessa inte ska hota de svenska arbetarnas levnadsstandard. Och de arbetare som redan är här då? Istället för en inbjudan till gemensam kamp råder KP dem: ”Nej, kamrater polska byggnadsarbetare, här finns dåligt med jobb, arbetslösheten är lika stor hos oss som hos Er. Åk hem och kämpa mot era kapitalister (..) Välkomna tillbaks när det fattas gubbar i branschen.” (Tommy Flatnes, KP, insändare till *Offensiv*).

KP kan kalla sig internationalister eller tala om realism kontra illusioner hur länge de vill – deras position har aldrig varit internationalisternas, och den har absolut ingenting gemensamt med den kommunistiska rörelsen på Lenins tid. Partiordförande Anders Carlsson kan skriva allt han vill om att deras position inte har något om nationell inskränkthet att göra – faktum kvarstår: KP:s ståndpunkt kännetecknas av nationell inskränkthet och inte av internationalism. Deras position i den här frågan är tillräcklig för att konstatera att de representerar en brytning med marxismen och leninismen.

Revolution – utan ordningsstörning?

KP:s program innehåller såväl revolution som proletariats diktatur. Trots detta verkar de ta avstånd från varje ordningsstörning som uppkommer (inom Sveriges gränser, åtminstone). Givetvis är våldsamheter och förstörelse inget mål i sig, men varje uppror från de fattiga och förtryckta kommer redan på ett tidigt stadium att ge utlopp för en uppsjö frustrationer. Revolutionärer kan försöka leda in rörelsen i konstruktiva banor och begränsa meningslös förstörelse – KP:s linje är att fördöma och skrika om ”provokatörer”.

Vi är dessutom helt för rätten att försvara progressiva demonstrationer – även när försöken att inskränka vår demonstrationsrätt kommer från polisen. Ett exempel är Göteborgskravallerna sommaren 2001. Bråk och kravaller förekom vid flera tillfällen – och varje gång var det polisen som började. Huvuddelen av den officiella vänstern vek sig för det hårda trycket från överhet och media och tog i olika grad ställning för polisen och fördömde det svarta blocket, som ledde förstörelsen på Avenyn. KP(-ml(r) på den tiden) gick längst och ”hissade pestflagg” för ”anarkistiska och trotskistiska provokatörer”. Arbetarmakt vägrade att ge efter för de reaktionära stämningarna. Vi kritiserade vissa autonomas förkärlek för att krossa skyltfönster, men konstaterade att skulden låg hos polisen. Vi försvarade också rätten till självförsvar. Göteborgskravallerna nämndes åter i *Proletärens* jubileumsnummer till 40-årsfirandet. Skulden för våldsamheterna lades helt på ”anarkisterna” – samt de aningslösa organisationer som tillåter anarkisterna i sina demonstrationer! Av polisens skuld fanns inget spår. Håll leden rena från anarkister, verkar vara KP:s lösen, så kan vi ha våra stora demonstrationer utan att behöva komma i bråk med ordningsmakten. Det måste tilläggas att det inte bara gäller Göteborg 2001. KP verkar inta samma hållning varje gång det blir bråk. Gärna väpnat uppror, verkar KP mena, men under inga omständigheter ordningsstörningar! Så länge det sker i Sverige, bär tilläggas – om den folkliga ilskan bryter ut i andra länder brukar KP inte bråka.

KP – tyvärr inte kommunistiskt

Det finns många som tycker att det käbblas för mycket inom vänstern (även om de inte torde finnas inom KP, då deras hemsida innehåller en uppsjö av ofta osakliga och rent av helt osanna angrepp på andra vänstergrupper), och skulle ställa sig frågande till meningen med en så här pass lång text mot KP. Saken är dock den att det inte bara är den kommunistiska visionen som är viktig – programmet och politiken i stort är det som anger vägen dit. Marxister bygger sitt program och sin praktik på historiska erfarenheter. Problemet för KP är att deras historieskrivning bygger på rena lögnen. Jag anklagar inte någon i KP för att ljuga – men deras tradition bygger på lögnen från de byråkratiska härskarna i Sovjetunionen under Stalin (det är för övrigt en enkel sak att konstatera om man jämför den officiella historieskrivningen om exempelvis Stalins respektive Trotskijs insatser under revolutionen och inbördeskriget med de samtida källorna). KP:s ledande ”teoretiker” och ”historiker” är skolade i detta mischmasch av nonsens och förvirring och är därför okunniga om den verkliga historien, med ofrånkomlig felskolning av deras medlemmar som följd.

Framför allt handlar det inte bara om historia – på punkt efter punkt misslyckas KP med att inta en kommunistisk position. Deras stöd till antiimperialistisk kamp är helt ensidig och deras stöd till motståndet mot exempelvis ockupationen av Irak var helt okritiskt. Och ännu värre: på grund av att de – visserligen helt korrekt – försvarade Iran gentemot imperialismen kunde de inte ens förmå sig att ta ställning för massupproret mot Irans reaktionära och blodbesudlade regim.

KP:s program förespråkar revolution, men de tar avstånd från varje ordningsstörning – trots att varje verkligt massuppror från ett tidigt stadium kommer att ge utlopp för de förtrycktas frustration.

Deras oförmåga att förstå behovet av övergångskrav gör att i stort sett alla deras krav begränsar sig till rena dagskrav, som kan genomföras genom ett enkelt riksdagsbeslut och som inte hotar kapitalisternas kontroll över ekonomin. Deras i praktiken reformistiska praktik kompletteras sedan med påpekanden om behovet av socialism – ungefär som Andra internationalen för 1914.

Detta betyder givetvis inte att vi är emot samarbete. När helst det är möjligt, i fackligt arbete, demonstrationer och annat är vi villiga att samarbeta med KP och andra grupper (åtminstone så länge de inte insisterar på sin ståndpunkt att utesluta anarkister). Vi har samarbetat med dem i Gaza-solidaritet, i Septemberalliansen, med mera. Dock finns det många områden där samarbete blir mycket svårt. Det antirasistiska arbetet ställer sig KP utanför – med undantag av vissa officiella demonstrationer – till förmån för att förespråka att polisen ska ta han om fascister och rasister. Att organisera papperslösa eller blockera deportationer mot dem tillsammans med KP blir också så svårt med tanke på att de – skandalöst nog! – inte stödjer den kampen utan vill att den svenska ordningsmakten ska hålla den icke-svenska arbetskraften borta.

Så även om vi är beredda att samarbeta kring alla konkreta frågor, måste vi ändå säga till alla ärliga kommunister i ”Kommunistiska” Partiet: kommunistisk skolning och kommunistisk politik kommer ni aldrig att få inom KP – er ledning och era ideologer har aldrig förstått dessa ting.

Jens-Hugo Nyberg

Bilaga – Kommunistiska Partiet om trotskismen

Några ord om trotskismen

Denna inledning hölls på ett avdelningsmöte i Göteborg den 25 maj. En del konkreta exempel på trotskisternas politik rör Göteborg, men kan ändå vara lärorikt för andra avdelningar.

Jag tänker inte prata om Sovjetunionen idag och om striderna på 1920- och 30-talen. Men det bör konstateras att den snövita gloria som omger myten om Leo Trotskij som den som stod upp som ett demokratiskt och moraliskt samvete i förhållande till byråkrati och förtryck – detta är just inget annat än en myt.

Detta är tydligt om man ser vilka uppfattningar Trotskij förde fram så länge han hade ett inflytande i Sovjetunionen.

Trotskij ville förstärka fackföreningarna och göra dessa till lydiga verktyg under statsmakten. Han ville införa militär disciplin i fabrikena. Han talade öppet för tvångsarbete och skapandet av arbetsläger, inte som något nödvändigt ont, utan som ett bestående inslag. Människor är i grunden lata och för att öka produktiviteten är tvång den enda lösningen.

Han förespråkade ökade privilegier åt byråkratin, varpå Stalin döpte honom till ”byråkratins patriark”.

Han förespråkade ett revolutionärt krig mot Tyskland istället för att sluta en separatfred. Fred med imperialister är inget för en flammande revolutionär. Han äventyrade därmed hela den unga Sovjetstatens existens. Han höll på att få med sig bolsjevikpartiet på denna linje och det krävdes Lenins hela auktoritet för att driva igenom freden. Om inte Lenin hade lyckats så skulle det inte ha blivit någon rådsrepublik utan bara en revolutionär resning i Petrograd vintern 1917-18 som krossades av centralmakterna.

Han hävdade att socialismen var omöjlig att bygga i ett land och hade han segrat i denna strid så hade det inte funnits någon Sovjetunion. Hade hans uppfattningar inte förlorat mot Stalins så hade myten om Leo Trotskij inte funnits. Trotskij hade framstått som revolutionens dödgrävare istället för revolutionsromantikens martyr.

Nu segrade han som tur var inte. Under 1920-talet förlorade han allt stöd i Sovjetunionen och hans anhängare isolerades till en liten grupp i huvudsak intellektuella som inte lyckades samla mer än en halv procent av partiet i de partiomröstningar man hade i dessa linjefrågor. Efter att Trotskij landsförvisades 1929 började han själv regissera det revolutionsdrama som likt ett antikt drama målar upp verkligheten i svart och vitt, med den onda och manipulativa Stalin mot den goda och revolutionära Trotskij.

Men låt oss inte prata mer om Sovjetunionen utan gå över till trotskismen här i Sverige och den ideologiska grunden för denna som bär Leo Trotskijs signum.

Ni har säkert hört den roliga historien om trotskister: Vad får man om man stoppar in två trottare i en telefonkiosk – ett förbund. Vad får man om man stoppar in tre trottare i en telefonkiosk – en splittring.

Denna säger mycket. Så är det lika svårt att lära sig organisations- och fraktionskartan inom den trotskistiska rörelsen som att lära sig det periodiska systemet.

Trotskismen i Sverige

I Sverige uppstår någon form av trotskistisk organisation först åren efter andra världskriget. I samband med första maj 1949 bildades formellt den första svenska sektionen av Fjärde

Internationalen, de kallade sig Revolutionära Socialistiska Partiet och hade som mest 32 medlemmar.

På sin världskongress, som det så storståtligt heter, 1952 beslutade Fjärde Internationalen att sektionerna i Europa skulle tillämpa en entristisk politik, dvs gå in i de stora arbetarpartierna och arbeta inom dessa. I Sverige innebar detta att det fåtalet medlemmar skulle ansluta sig till Socialdemokratiska Partiet.

Sedan dröjde det 16 år fram till 1968 innan vårt land begåvas med någon trotskistisk grupp igen. Ur studentvänstern föddes det som idag heter Socialistiska Partiet.

Första kongressen hölls 1970, då hette organisationen Revolutionära Marxister. På andra kongressen 1972 lade man till ordet förbund på slutet. Tre år senare 1975 tog man sig namnet Kommunistiska Arbetarförbundet. För att 1982 ta namnet Socialistiska Partiet.

Socialistiska Partiet hade sin storhetsperiod under 1980-talet, med en topp i valet 1985. Men sedan dess har de fört en allt mer tynande tillvaro. Ett tag hade de ett ungdomsförbund Ungsocialisterna, men dessa är sedan flera år en del inom partiet och är idag mest en papperskonstruktion. Sedan flera år verkar SP gå mot en säker död och mer och mer upplöses i atomer. De har visserligen alltid haft tendensfrihet inom sitt parti, men nu verkar det som att alla medlemmar står för varsin tendens. Det är inte ett parti utan ett gäng enskilda tyckande och tänkande individer – ekologiska trotskister, anarkotrotskister, fackföreningstrotskister etc.

Över till Rättvisepartiet Socialisterna. Grunden till dessa bildades under tidiga 1970-talet inom sossarna, främst SSU. Under 1980-talet kastades de ut, men fortsatte som en grupp kring tidningen *Offensiv*. 1998 bildade de som RS.

Under de senaste åren har Rättvisepartiet Socialisterna fått ett fotfäste här i staden. Vi har stött på dem både vad gäller Volvo och Palestina.

Som när de delade ut flygblad vid våra krismöten. Eller när de samlade in pengar till sig själva och sin israeliska sektion under falsk flagg på Palestinademonstrationerna. Eller när de för några år sedan saboterade kampen för vårdcentralen ute i Hjällbo.

De är små och få, men oerhört aktiva. I sin fanatiska aktivism har de träffande kallats för vänsterns Jehovas Vittnen.

Socialistiska Partiet och Rättvisepartiet Socialisterna skyr varandra som pesten. Här i staden är det SP som vägrar ha med RS att göra, medan i Umeå är det tvärtom. Trots detta har man nu till EU-parlamentsvalet bildat det gemensamma Arbetarinitiativet. Varpå det här i staden finns ett SP, ett RS och två AI, ett som RS i kapprock och ett som SP i kapprock. Som sagt det stoppades in två trottepartier i en telefonkiosk och ut kom fyra.

Trotskismens tankevärld

När jag nu ägnat några veckor åt att försöka sätta mig in något hjälpligt i trotskismens tankevärld är det slående vilken spretig och osammanhängande riktning det är. Det är inte konstigt att dagens trotskister alla kan hänvisa till Trotskij trots att organisationerna är olika som natt och dag i det konkreta arbetet. Som exempel kan tas Trotskij's svängningar på 1930-talet. Under första hälften av 30-talet angrep han kommunisterna för dess oförsonliga linje gentemot sossarna och gick så långt att han gjorde sin s.k. franska vändning och uppmanade sina meningsfränder i Frankrike att gå in i sossepartiet. Men under andra hälften när kommunisterna övergick till folkfronttaktiken för att skapa enhet mot fascismen under t.ex. det spanska inbördeskriget, då menade Trotskij att det var ett förräderi mot socialismen att ingå i en antifascistisk front som inte ställde den socialistiska revolutionen på dagordningen

utan försökte samla bredast möjliga motstånd mot fascismen. Istället agerade trotskisterna som splittrare av den gemensamma fronten och bidrog därmed till fascismens seger.

Det är med andra ord inte lätt att hitta en linje. Det är snarare den principfasta principlösheten som är det genomgående. Denna kommer sig av den mekaniska och idealistiska grundsyn som ligger som filosofisk grund.

Mekanisk i sin oförmåga att bedöma den mångskiftande verkligheten och i den mängd motsättningar forma en konkret politik. Istället för den konkreta analysen av konkreta förhållanden är trotskisterna förtjusta i att använda en och samma mall för allt, vilket gör att man i det ena konkreta läget hamnar längst ut på vänsterkanten och i nästa ute på högerkanten. I de lägen man hamnar rätt handlar det mer om tur än om skicklighet.

Idealistiska i sin övertro på teoriernas makt och oförmåga att se klasskampens avgörande roll. Så blir urartningen i Sovjet ett resultat av felaktiga idéer och ett manipulerande från ledningens sida. Och en rörelses revolutionära karaktär blir en fråga om vilka paroller den reser, inte vilken roll den spelar i klasskampen.

Detta är det genomgående i Trotskijs två stora tillskott på teorins stjärnhimmel: den permanenta revolutionen och övergångsprogrammet.

Teorin om den permanenta revolutionen

Trotskyj menade att den tidigare distinktionen mellan borgerligt-demokratiska och socialistiska revolutioner är överspelad under imperialismens epok. En revolution är socialistisk eller inte alls, den socialist som betraktar en revolution som borgerligt-demokratisk säljer ut arbetarklassen till borgarklassen, menade Trotskyj.

Detta är sant i den mening att alla revolutioner även borgerligt-demokratiska innehåller en socialistisk potential. Men att ur detta förneka att det just är borgerligt-demokratiska revolutioner leder till en fullkomlig oförmåga att manövrera inom politiken.

Antingen blir resultatet den lumpnaste sekterism då man tar avstånd från dessa revolutioner eftersom de inte har socialismen på programmet. Eller så hamnar man i motsatsen, för att kunna stödja en revolution gör man den rödare än vad den är och ger den en socialistisk inriktning som den för tillfället saknar.

Men man lyckas aldrig se den för vad den är och bedöma den allsidigt – se att det finns bägge sidor. Detta synsätt blir tydligt när det kommer till RS syn på Palestina. De kan inte stödja palestiniernas kamp för ett fritt och demokratiskt Palestina. För en självständig palestinsk stat. Detta blir i RS ögon rent reaktionärt och en kamp som utelämnar den palestinska arbetarklassen till den palestinska borgarklassen.

Istället reser RS kravet: ”För ett socialistiskt Palestina sida vid sida med ett socialistiskt Israel som en del av en frivillig, demokratisk och socialistisk federation i Mellanöstern, med rätt att återvända för flyktingar och garanterade demokratiska rättigheter för alla nationella minoriteter.”

Det låter ju revolutionärt så det stänker om det. Men i verkligheten, utanför teoriernas läsesalar, blir det helt tokigt och gör dem fullkomligt oförmögna att ta ställning i den kamp som pågår.

Så kräver RS ”ett slut på den israeliska regeringens och armébefälens utnyttjande av israeliska soldater som ’kanonföda’” och ”ett slut på arbetslöshet och fattigdom i Israel. Gemensam arbetarkamp – israeliska judar och palestinier tillsammans – för att avskaffa kapitalismen.”

På vilken sida hamnar du egentligen om du angriper det palestinska motståndet för att vara reaktionärt då det inte är rakt av socialistiskt och du samtidigt fokuserar på de israeliska soldaternas lidanden och arbetslösheten och fattigdomen i Israel? När du samlar in pengar under falsk flagg och skickar pengar till sin egen partisektion i Israel?

Ett tydligt bevis på hur den glödande revolutionära retoriken slutar i en rent reaktionär politik. Ett lika tydligt exempel som gäller den svenska politiken är EU-frågan. Så skriver Socialistiska Partiet i sitt handlingsprogram att ”Det gynnar inte den anti-kapitalistiska kampen att idag resa frågan om ett utträde ur EU ... Istället för storbolagens och finans-imperiernas superstat skall nationalstaternas gränser suddas ut på de arbetande människornas villkor.”

Rättvisepartiet Socialisterna står inte heller för utträdeskravet utan deras paroll är ”Skrota kapitalets EU och EMU. För ett socialistiskt Europa.”

Att kämpa för kravet att Sverige skall lämna EU blir ett nationalistiskt och reaktionärt krav för våra trotskister. Trotskij själv menade att försvaret av nationalstaten är ”en i ordets fulla betydelse reaktionär målsättning”.

De har visserligen rätt i att kampen för att Sverige skall lämna EU inte är ett direkt socialistiskt krav. Det är en demokratisk fråga. Men skulle inte detta krav innehålla en revolutionär sida? Självklart. En tydligare klassfråga än EU får man leta efter. Borgarklassen och hela överheten har satsat på ett stormaktsbygge som saknar all förankring hos arbetarklassen.

Det är klasskaraktären på ett politiskt krav som ger den det revolutionära innehållet, inte hur många gånger man får in ordet socialistisk i parollen.

En fråga eller en paroll är inte i sig socialistisk, utan blir detta om den förmår samla arbetarklassen till ett självständigt agerande mot borgarklassen. Så gjordes ryska revolutionen under de enkla kraven ”jord, fred och bröd”.

Om vänstern ger upp EU-motståndet och överlämnar detta åt den nationalistiska högern kommer man också att bidra till att fösa den stora majoriteten av arbetare högerut, vilket är precis vad som hänt i flera europeiska länder. Revolutionärer som är för fina för att handskas med frågor som rör det nationella självbestämmandet är inga revolutionärer. De förmår inte se hur klasskampen ställer frågan, utan håller sig till den vackra och snövita teorin.

En klasskamp som skulle förmå Sverige att lämna EU skulle på ett avgörande sätt försvaga borgarklassen och stärka arbetarklassens positioner. Att suddas ut kampen mot EU genom vackra ord om ett socialistiskt Europa är att i praktiken stödja EU.

Övergångsprogrammet

1938 lanserade Trotskij och hans fjärde international sitt ”övergångsprogram”. Genom detta trodde man sig ha funnit det alexanderhugg som löste problemet med att länka samman kampen för dagskraven och kampen för socialismen.

Det är nästan komiskt att se vilken tilltro de har till detta programs förmåga. RS international som heter CWI (Committee for a workers' international) förklarade i och med den nuvarande krisen att: ”Resan till en socialistisk och revolutionär medvetenhet kommer emellertid att förkortas avsevärt, plågan mycket mindre om arbetarklassen anammar övergångsprogrammet metod och program, kopplar den dagliga kampen med socialismens idé.”

Tanken med övergångsprogrammet är att man formulerar paroller som i varje fråga knyter ihop dagskraven med socialismen. Att inte knyta samman dessa är att förfalla till reformism. Så reser de inte kravet ”Förstatliga bilindustrin” utan istället ”Förstatliga bilindustrin under

demokratisk kontroll av bilindustrins arbetare och tjänstemän”. Att enbart kräva ett förstatligande är reformism, enligt RS.

Än en gång visar sig deras idealistiska syn. Ett krav blir socialistiskt och revolutionärt genom de ord det innehåller, inte av vilken möjlighet det har att samla arbetare till självständig kamp.

Trotskij förklarade tanken bakom övergångsprogrammet med att ”varje allvarligt krav från proletariatet ... oundvikligen överskrider de kapitalistiska egendomsförhållandenas och den borgerliga statens ramar”. Än en gång låter det revolutionärt som bara den. Men i det verkliga livet blir det den plattaste reformism fast upplädd i revolutionär språkdräkt. Då man ger reformer som inte alls går utöver kapitalismens ramar ett falskt rött skimmer.

På detta sätt skadar man kampen mot reformismen. Vi är ju inte motståndare till reformer som sådana, utan mot den klassarbetspolitik som är reformismens grund. Att inte angripa klassarbetet utan istället klä upp reformerna i rödaste dräkt är att försvara reformismen.

Men det största problemet med hela övergångsprogrammet är att det leder till en rent manipulativ politisk verksamhet. Det är ett program för att få massorna att kämpa för en socialism som de inte själva begriper att de kämpar för. Det avgörande är inte vad de som kämpar själva tror sig kämpa för. Utan genom listigt formulerade paroller lyckas man få folk att ställa upp på ”socialistiska” paroller utan att själva inse det.

Hela det kommunistiska arbetssättet står i direkt motsats till trotskisternas. ”Vi kommunister försmår att hemlighålla våra åsikter och avsikter”, som redan Marx och Engels konstaterade.

Ta Volvo som ett exempel. Vi vill samla alla volvoarbetare till ett gemensamt agerande, det avgörande är inte vilka krav man reser utan att man går samman och reser krav – att man agerar kollektivt och tar kamp. Kravet på ett förstatligande av bilindustrin leder inte till socialism. Men det räddar jobb och det utgår från den nivå folk befinner sig på. Samtidigt vill vi också lyfta de som går att lyfta – vinna folk för den kommunistiska politiken i sin helhet och bygga ut partiet. Det gör vi inte genom att lura på dem vår politik, utan att alltid spela med öppna kort. Genom att framträda öppet som företrädare för partiet och genom Proletären och vår övriga propaganda sätta in frågorna i sitt sammanhang.

Ibland kanske vi är för dåliga på att visa upp partiet, att i de strider vi deltar finna de som går att organisera. Detta måste vi bli bättre på. Men vi har ingenting att lära av trotskisternas taktik. Dialektiken mellan att samla till bred kamp och vinna de mest medvetna löser man inte genom övergångsprogrammet utan genom en allsidig kommunistisk partiverksamhet.

Det finns mycket mer att säga, men jag väljer att stanna här.

Lästips om KP och dess historia

[Utanför systemet, vänstern i Sverige 1968-78](#). Antologi om ”68-vänstern” (behandlar även om andra vänsterorganisationer än ”r-arna”)

[Söndrade vi stå...](#), broschyr om Kfml(r):s politik (från 1974)

[Tidskriften Fjärde internationalen om Kfml\(r\)](#), artiklar från åren 73-81.

[Kpml\(r\) och Sovjets historia](#) (från 1998)

[KPMLr behövs om lögnen ska leva vidare](#) (från 2000)